

Jurisprudencija, 2003, t. 44(36); 70–78

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮMONIŲ TEISĖS DERINIMAS SU EUROPOS BENDRIJOS ĮMONIŲ TEISE

Doc. dr. Ignas Vėgėlė

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės teisės ir
Europos Sąjungos teisės katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 271 46 69
Elektroninis paštas tek@ltu.lt

Pateikta 2003 m. birželio 13 d.

Parengta spausdinti 2003 m. rugsėjo 25 d.

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės instituto
direktorius profesorius dr. Saulius Katuoka bei Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės katedros
docentas dr. Justinas Žilinskas*

S a n t r a u k a

Šiame straipsnyje, kurio pagrindiniai aspektai buvo perteikti 2002 m. mokslinėje konferencijoje, nagrinėjama pastaruoju metu ypač svarbūs nacionalinės teisės suderinamumo su Europos Bendrijos teise įmonių teisės srityje klausimai.

Straipsnyje nurodomi Europos Bendrijos įmonių teisės norminiai aktai, su kuriais turėtų būti suderinti Lietuvos įmonių teisės aktai, be to, klasifikuojami nacionaliniai įmonių teisės aktai, išskiriant aktus, kuriuose įtvirtinamos bendros visoms įmonių rūšims veiklos taisyklės, bei įmonių teisės aktai, kuriuose įtvirtinti veiklos taisyklės atskiroms įmonių rūšims. Straipsnyje analizuojami pagrindiniai nacionalinės įmonių teisės suderinimo su Europos Bendrijos (toliau tekste – EB) teise trūkumai. Jie skirstomi į trūkumus administracinių gebėjimų srityje, nacionalinių teisės aktų nesuderinamumą tarpusavyje ir su *acqui communautaire*, nacionalinės teisės spragas ir EB teisės aktų vertimo klaidas.

Šio straipsnio **tikslas** – ištirti, ar nacionalinė įmonių teisė yra tinkamai suderinta su EB teise, analizuoti nacionalinę įmonių teisę derinant su EB teise kylančias problemas, pateikti pagrindines jų grupes. **Pagrindinis tyrimo objektas** – nacionalinės ir EB įmonių teisės aktai. Nagrinėjant pasirinktą tyrimo objektą, taikyti pagrindiniai teisės mokslo **tyrimo metodai**: loginis–analitinis, sisteminis, lyginamasis ir kiti.

Lietuvos teisės universitetas yra vienintelė aukštoji mokykla Lietuvoje, kurioje dėstoma Europos Bendrijos įmonių teisė. Tai suteikia galimybę mūsų Universiteto specialistams gilintis į Europos Bendrijos (toliau – EB) įmonių teisės ir Lietuvos įmonių teisės problematiką, analizuoti, ar Lietuvos įmonių teisė suderinta su EB įmonių teise.

Pasirinktą temą galima nagrinėti keletu aspektu, iš jų išskirtini bent jau šie: pirmasis – Lietuvos institucijų veikla, susijusi su įmonių teisės derinimu, antrasis – įmonių teisės derinimo istorija, trečiasis – įmonių teisės derinimo su EB įmonių teise būdai ir pagrindai bei ketvirtasis – šiuo metu galiojančių Lietuvos teisės norminių aktų suderinamumo ir atitikties EB įmonių teisės reikalavimams aspektas (taip pat ir Lietuvos institucijų administraciniai gebėjimai) bei siūlymai keisti Lietuvos Respublikos teisės aktus turint tikslą suderinti su EB teise.

Lietuvos įmonių teisės derinimo su EB įmonių teise aspektu svarbu analizuoti dabar galiojančius teisės aktus ir juose įtvirtintas teisės normas tiek, kiek jos atitinka EB teisės reikalavimus, atkreipiant dėmesį į pastebėtas Lietuvos Respublikos įmonių teisės suderinimo su EB įmonių teise spragas. Šį straipsnį galima suskirstyti į dvi dalis: pirmojoje, apibrėžiama, kokių teisės norminių aktų dalykas yra įmonių teisė, arba kokius galima išskirti kaip įmonių teisės aktus, antrojoje analizuojamas Lietuvos Respublikos įmonių teisės norminių aktų suderinamumas su EB įmonių teisės norminiais aktais.

1. Įmonių teisės norminiai aktai

Pirmiausia tikslinga apibrėžti, kokie Lietuvos teisės aktai ar kokiuose teisės aktuose įtvirtintos teisės normos bus analizuojamos. Be to, pažymėtina, kad šiame straipsnyje bus apsiribojama įstatymų teisės normomis. Taigi kokie teisės aktai sudaro Lietuvos Respublikos įmonių teisę ir kokie yra glaudžiai susiję su ja.

Lietuvoje įmonių teisės aktus galima būtų suskirstyti į keletą teisės aktų grupių:

Pirma, įmonių teisės aktai, kuriuose įtvirtinamos bendros visoms įmonių rūšims veiklos taisyklės:

1. Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas Nr. I–196 [1];

2. Įmonių rejestro įstatymas Nr. I–440 [2].

Prie šių teisės aktų taip pat neretai priskiriami ir vadinamieji įmonių apskaitos ir audito klausimus reglamentuojantys teisės aktai:

3. Buhalterinės apskaitos įstatymas Nr. IX–574 [3];

4. Įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymas Nr. IX–576 [4];

5. Audito įstatymas Nr. VIII–1227 [5].

Antra, įmonių teisės aktai, kuriuose įtvirtinamos veiklos taisyklės atskiroms įmonių rūšims:

6. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas Nr. VIII–1835 [6];

7. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas I–722 [7];

8. Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas Nr. I–164 [8];

9. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas Nr. I–676 [9];

10. Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymas Nr. I–1222 [10].

Žinoma, svarbu paminėti ir tuos teisės aktus, kurie nėra įmonių teisės aktai, kuriuose nors ir yra įtvirtintos kai kurios įmonių teisės normos, tačiau kurie reguliuoja ne tik įmonių teisę, bet ir kitus klausimus. Šiuo aspektu ypač svarbus Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas [11]. Jis nustato *inter alia* juridinių asmenų teisinį režimą, jiems taikytiną teisę.

Taip trumpai būtų galima apibūdinti pagrindinius Lietuvos Respublikos įstatymus, kurie priskirtini Lietuvos įmonių teisei. Prieš pereinant prie jų suderinamumo su EB teise klausimo, būtina paminėti tuos EB teisės aktus, su kuriais minėti Lietuvos teisės aktai turi ar turės būti suderinti. Taigi kokie teisės aktai sudaro EB įmonių teisę ir kokie yra glaudžiai susiję su ja.

EB įmonių teisei priskiriamos Tarybos priimtose devynios direktyvos (tarp jų trys, reglamentuojančios įmonių finansinės atskaitomybės bei audito klausimus) ir du reglamentai:

1. [Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEC](#) (1968 m. kovo 9 d.) [12] – bendrovių informacijos viešumo ir duomenų bei dokumentų atskleidimo direktyva;

2. [Antroji Tarybos direktyva 77/91/EEC](#) (1976 m. gruodžio 13 d.) [13] – kapitalo direktyva;

3. [Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEC](#) (1978 m. spalio 9 d.) [14] – bendrovių jungimosi direktyva;

4. [Ketvirtoji Tarybos direktyva 78/660/EEC](#) (1978 m. liepos 25 d.) [15] – bendrovių apskaitos direktyva;

5. [Šeštoji Tarybos direktyva 82/891/EEC](#) (1982 m. gruodžio 17 d.) [16] – bendrovių skaidymosi direktyva;

6. [Septintoji Tarybos direktyva 83/349/EEC](#) (1983 m. birželio 13 d.) [17] – konsoliduotos finansinės atskaitomybės direktyva;

7. [Aštuntoji Tarybos direktyva 84/253/EEC](#) (1984 m. balandžio 10 d.) [18] – bendrovės audito direktyva;

8. [Vienuoliktoji Tarybos direktyva 89/666/EEC](#) (1989 m. gruodžio 21 d.) [19] – užsienio įmonių filialų direktyva;

9. [Dvyliktoji Tarybos direktyva 89/667/EEC](#) (1989 m. gruodžio 21 d.) [20] – vieno dalyvio bendrovės direktyva;

10. Tarybos reglamentas 85/2137/EEC „Dėl Europos ekonominių interesų grupių“ [21] – Europos ekonominių interesų grupių steigimo ir veiklos reglamentas;

11. Tarybos reglamentas dėl Europos bendrovės (SE) įstatų (statuto) 2157/2001 [22] – Europos ribotosios atsakomybės akcinės bendrovės steigimo reglamentas, įsigaliosiantis 2004 m. spalio 8 dieną.

Taip pat pažymėtina, kad Europos komisija yra parengusi šiuos direktyvų projektus:

1. Penktosios Tarybos direktyvos projektas [23]. Šis direktyvos projektas reguliuoja akcinės bendrovės struktūrą, bendrovės organų kompetenciją bei funkcijas. Ypač dėl nuostatų, reguliuojančių darbuotojų dalyvavimą valdant bendrovę, pasipriešinta Didžiojoje Britanijoje [24].
2. Devintosios Tarybos direktyvos projektas [25], reglamentuojantis grupės įmonių veiklą [26].
3. Dešimtosios Tarybos direktyvos projektas [27], nustatantis skirtingose valstybėse narėse esančių įmonių susijungimą.
4. Tryliktosios Tarybos direktyvos projektas [28], reglamentuojantis įmonių įsigijimą.
5. Europos Parlamento ir Tarybos keturioliktosios direktyvos projektas [29] dėl įmonės registruotosios buveinės perkėlimo į kitą valstybę narę pakeičiant įmonei taikytiną teisę [30, p. 162–169].

Be jau minėtų direktyvų ir reglamentų, yra EB teisės aktų, iš dalies reglamentuojančių ir įmonių veiklą, tačiau susijusių su darbo teise (darbuotojų direktyvos), tiesioginiu ir netiesioginiu įmonių grupių apmokestinimu, bankininkystės ir kitų kreditinių institucijų, draudimo institucijų veikla ir kita. Tačiau šiame straipsnyje bus apsiribojama jau išvardytais pagrindiniais EB įmonių teisės aktais.

Be to, įmonių teisės aspektu ypač svarbūs EB steigimo sutarties III dalies 2 skyriaus, reglamentuojančio įsisteigimo teisę, nuostatos.

2. Pagrindinės nacionalinės įmonių teisės suderinamumo su EB teise problemos

Lietuvos Respublikos derybinėje pozicijoje (5–ajame derybiniame skyriuje „Įmonių teisė“) nustatyta, kad Lietuvos įmonių teisė bus visiškai suderinta su *acquis* reikalavimais iki 2002 m. pabaigos [31]. Vadinas, turėtume preziumuoti, kad jau šiuo metu Lietuvos įmonių teisė atitinka EB įmonių teisės reikalavimus. Europos Komisijos 2001 m. ataskaitoje teigiama, kad per paskutinius metus Lietuva, įsigaliojus naujos redakcijos Akcinių bendrovių įstatymui, kuriame yra aiškiau apibrėžiamos akcininkų teisės, teisė gauti informaciją, bendrovių jungimosi ir skaidymosi taisyklės, taip pat akcininkų ir kreditorių apsauga, padarė akivaizdžią pažangą įmonių teisės srityje.

2002 m. ataskaitoje Komisija pažymi, kad Lietuvos įmonių teisė iš esmės atitinka EB įmonių teisės *acqui*, tačiau jokia pažanga derinant įmonių teisę 2002 m. nenagrinėta. Akivaizdesnė pažanga pabrėžiama derinant įmonių apskaitos ir audito teisės aktus.

Europos Komiteto tinklalapyje taip pat nurodoma, kad Lietuvos teisės aktai įmonių teisės srityje iš esmės suderinti su ES *acquis* [32]. Be to, Europos Komitetas pagrindines šio skyriaus problemas mato intelektinės nuosavybės ir pramoninės nuosavybės apsaugos srityje, o įmonių teisės srityje pabrėžia būtinumą iki 2003 m. pabaigos baigti Juridinių asmenų registro institucinius pertvarkymus bei įsteigti oficialų leidinį, užtikrinantį duomenų apie įmones skleidimą.

Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į jau dabar esančius Lietuvos Respublikos įmonių teisės suderinamumo su EB įmonių teise problemas, pateikiant pavyzdžius, atskleidžiančius suderinamumo trūkumus.

2.1. Administraciniai gebėjimai

Kaip teisingai pažymi Europos Komitetas, įmonių teisės srityje yra būtina įsteigti Juridinių asmenų registrą bei oficialų leidinį, užtikrinantį duomenų apie įmones skleidimą. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme buvo siūloma Vyriausybei iki 2001 m. gruodžio 1 d. patvirtinti juridinių asmenų registro nuostatus ir iki 2002 m. sausio 1 d. įsteigti juridinių asmenų registrą [33, 50 str.]

Džiugu, kad Juridinių asmenų registro įstatymas priimtas 2001 m. birželio 12 d. [34], tačiau reikia apgailestauti, kad iki šiol neįsteigtas pats juridinių asmenų registras.

Teisingumo ministerijai, kaip juridinių asmenų registro tvarkytojai, buvo pavesta vykdyti Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės steigėjo funkcijas, nes ši įmonė šiuo metu vykdo juridinių asmenų registravimo funkciją [35]. Šių metų gegužės 30 d. Įmonių rejestro įstatymo pakeitimuose, įsigaliojusiuose liepos 1 d. [36], Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonė buvo įtvirtinta kaip vyriausiasis įmonių rejestro tvarkytojas.

Reikėtų pažymėti, kad kol nėra įsteigtas juridinių asmenų registras, negalioja Civilinio kodekso antrosios knygos IV skyriaus normos, susijusios su juridinio asmens pavadinimu, V skyriaus teisės normos, reglamentuojančios juridinių asmenų steigimą, duomenų atskleidimą, taip pat kai kurios VIII skyriaus normos, reglamentuojančios juridinių asmenų likvidavimą bei 2.79 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta norma dėl informacijos pateikimo ir atskleidimo apie juridiniams asmenims suteiktas licencijas [33, 14, 15, 16 ir 17 str.]. Taip pat kol juridinių asmenų registras neįsteigtas, laikytina, kad Lietuva netenkina kai kurių pirmojoje Tarybos įmonių teisės direktyvoje nustatytų reikalavimų.

Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės įmonių rejestro tvarkymo centras informavo, kad juridinių asmenų registrą žadama įsteigti 2003 m. ketvirtą ketvirtį.

2.2. Lietuvos Respublikos teisės aktų nesuderinamumas tarpusavyje ir su *acqui communautaire*

Kai kurios Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintos juridiniams asmenims taikytinos teisės normos, reguliuojančios įmonių padalinių civilinį teisnumą.

Civilinis kodeksas nustato, kad neatsižvelgiant į tai, kurioje valstybėje buvo įsteigtas juridinis asmuo ar kita organizacija, jo padalinių civilinis teisnumas nustatomas pagal Lietuvos Respublikos teisę, jeigu Lietuvos Respublikoje yra padalinio buveinė, verslo arba kitos veiklos pagrindinė vieta [11, 1.19 str. 3 d.]. Atitinkamai užsienio juridinių asmenų bei kitų organizacijų atstovybėms ir filialams, įregistruotiems Lietuvos Respublikoje, taikoma Lietuvos Respublikos teisė [1.21 str. 1 d.].

Taigi, analizuojant Lietuvos teisės taikymą užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų padaliniams, pažymėtina, kad Civilinis kodeksas taiko tiek valdymo organų buvimo vietos bei pagrindinės veiklos arba verslo vietos, tiek ir steigimo vietos kriterijus, o dviem padalinių formoms – atstovybėms ir filialams – nuosekliai taikomas *inkorporacijos* kriterijus. Todėl Civilinio kodekso normos dėl įmonių padalinių, kurių nėra būtina registruoti Lietuvoje remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais, prieštarauja EB įmonių steigimosi laisvei. Tokios išvados darytinos iš Europos Teisingumo Teismo nagrinėtose *Daily Mail* ir *Centros* bylose pateiktą EB įmonių steigimosi laisvės aiškinimo būdą.

Kadangi Civilinio kodekso komentaras nepateikia minėtos problemos sprendimo būdo, siūlytina Civiliniame kodekse įtvirtintas juridiniams asmenims taikytinos teisės normas, reguliuojančias įmonių padalinių civilinį teisnumą, aiškinti arba keisti taip: įmonių padaliniams nustatomi tam tikri reikalavimai, jei Lietuvos Respublikoje yra padalinio buveinė, verslo arba kitos veiklos pagrindinė vieta. Tai neturi reikšti, kad „padalinių civilinis teisnumas yra nustatomas pagal Lietuvos Respublikos teisę“, tiesiog jiems yra taikomi informacijos atskleidimo, registravimosi ir kiti reikalavimai [37].

Kadangi steigimosi teisė yra suprantama ne tik kaip diskriminacijos, bet ir kaip apribojimų draudimas, todėl minėti reikalavimai turėtų būti nukreipti ne į įmonės steigimosi fazę (angl. – *establishment phase*), bet į po steigimo įmonės vykdomos veiklos etapą (angl. – *operations phase*) [38, p. 313]. Taip būtų tenkinamas EB steigimosi laisvės reikalavimas, kad kiekviena taisyklė turi būti nediskriminuojanti pilietybės (buveinės) atžvilgiu. Tačiau net jei taisyklė nėra diskriminuojanti, ji gali būti pripažinta nesuderinama su EB teise, tačiau tik tais atvejais, kai ji nukreipta į įmonės steigimosi fazę. Kitaip tariant, nacionalinės taisyklės įmonei vykdant ūkinę veiklą po steigimosi ar buveinės perkėlimo fazės, kurios „trukdo pasinaudoti EB sutartyje įtvirtintomis pagrindinėmis laisvėmis ir daro jas mažiau patrauklias“ [39, 37 d.], nors nėra diskriminuojančios, neturėtų būti pripažįstamos kaip nesuderinamos su EB

steigimosi teise [30, p. 259].

Kaip jau buvo minėta, kai kurie Lietuvos Respublikos teisės aktai nėra suderinti tarpusavyje. Tai pasakytina apie Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, Įmonių, Ūkinių bendrijų, Bendrovių ir kitus įstatymus. Štai Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50 straipsnio 4 dalyje numatyta juridinių asmenų klasifikacija į ribotos ir neribotos civilinės atsakomybės asmenis. Prie neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų taip pat priskiriamos individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos. Prisimintina, kad ši nuostata iš esmės pakeičia anksčiau galiojusias normas, kurios nustatė, kad individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos yra subjektai, neturintys juridinio asmens teisių, o jų turtas neatskirtas nuo įmonininko/bendrijos narių (išskyrus narių komanditorių) turto [1, 7, 8 bei 9 str.; 9, 2 str. 3 d.]. EB teisės aktuose tiesiogiai nėra nustatyta, kad individualioms įmonėms bei bendrijoms, remiantis valstybių narių nacionaliniais teisės aktais, turi būti suteikiamas juridinių asmenų statusas. Manytina, kad juridinio asmens statuso suteikimas individualioms įmonėms (kurių atsakomybė neribojama įmonės turtu), Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, suteiks aiškumo dėl EB steigimosi teisės normų joms taikymo. Galima teigti, kad šia nuostata *inter alia* yra įtvirtinama, kad individualioms įmonėms bei ūkinėms bendrijoms, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, turi būti suteikta steigimosi laisvė pagal EB sutartį.

Tuo tarpu Įmonių įstatymo 7 straipsnis nustato, kad individuali (personalinė) įmonė neturi juridinio asmens teisių. Ūkinių bendrijų įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje taip pat nustatyta, kad jos yra subjektai, neturintys juridinio asmens teisių. Kyla klausimas, ar įmonių įstatymas yra specialusis civilinio kodekso atžvilgiu ir jam galioja principas *lex specialis derogat generalis*, ar tai yra laiku nepakeista teisės norma. Manytina, kad šios normos, įtvirtintos minėtuose įstatymuose, nėra specialiosios civilinio kodekso atžvilgiu, o tai tiesiog yra laiku nepataisytos (nesuderintos su naujuoju Civiliniu kodeksu) teisės normos, todėl reikėtų vadovautis Civiliniame kodekse įtvirtintomis nuostatomis. Priešingu atveju ji apverstų visą Civiliniame kodekse įtvirtintą juridinių asmenų sistemą. Tokią išvadą leidžia daryti Civilinio kodekso 1.3 straipsnio 2 dalis, kurioje pažymima, kad, esant kodekso ir kitų įstatymų prieštaravimų, taikomos šio kodekso normos, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas pirmenybę suteikia kitų įstatymų normoms.

Pažymėtina, kad Bendrovių įstatymas nėra suderintas su Civiliniu kodeksu, pavyzdžiui, įmonių reorganizavimo klausimais. Todėl kyla abejonių, ar Lietuvos įmonių teisė visiškai suderinta su Tarybos įmonių teisės direktyvomis, reguliuojančiomis bendrovių steigimą, veiklą ir pasibaigimą. Reikia tik stebėtis, kodėl pamatinius dalykus reguliuojantys teisės aktai, be to, priimti tais pačiais metais (Civilinis kodeksas – 2000 m., Akcinių bendrovių įstatymo nauja redakcija – taip pat 2000 m.), nebuvo suderinti laiku. Vis dėlto šis trūkumas jau yra taisomas ir, kaip informuoja Ūkio ministerijos Įmonių ekonomikos ir valdymo departamentas, jau rengiama nauja Akcinių bendrovių įstatymo redakcija. Tikėtina, kad ši redakcija atitiks Civilinio kodekso teisės normas.

2.3. Nacionalinės teisės spragos

Nepriimta ir neparengta daugelis teisės aktų, kurie turės įsigalioti nuo įstojimo į EB dienos. Visų pirma būtina parengti teisės aktą, įgyvendinantį EEIG reglamentą, taip pat jau dabar reikėtų rengti teisės akto projektą dėl Europos ribotosios atsakomybės akcinės bendrovės steigimo reglamento, įsigaliosiančio 2004 m. spalio 8 dieną.

Pažymėtina ir tai, kad kai kurie įstatymai, nors ir suderinti su EB teise, tačiau trūksta poįstatyminių aktų dėl jų įgyvendinimo. Pavyzdžiui, teigiama, kad Audito įstatyme [5] numatyti reikalavimai „visiškai atitinka Tarybos aštuntosios direktyvos nuostatas“ [31], tačiau iš tikrųjų Tarybos aštuntoji direktyva nėra iki galo įgyvendinta. Nors Audito įstatymo 7 straipsnis numato kitų užsienio valstybių auditorių pripažinimo tvarką, nustatydamas, kad Vyriausybė ar jos įgaliota institucija tvirtina sąrašą užsienio valstybių, kurių įgaliotų institucijų suteikta aukščiausia toje valstybėje auditoriaus kvalifikacija, ne žemesnė negu auditorių kvalifikacija Lietuvos Respublikoje, yra pripažįstama Lietuvos Respublikoje, tačiau toks sąrašas kol kas nepatvirtintas. Todėl auditorių pripažinimo problemų iškyla ne tik užsienio valstybių

piliečiams, bet taip pat ir Lietuvos piliečiams, kurie yra įgiję auditoriaus kvalifikaciją Europos Sąjungos valstybėse, tačiau Lietuvoje tokiais nepripažįstami. Norėdami įgyti auditoriaus vardą, jie turi išlaikyti tokius pačius ir tokios pat apimties egzaminus, kaip ir tie, kurie ES valstybėje nėra įgiję auditoriaus kvalifikacijos.

2.4. Vertimo klaidos

Oficialiuose EB sutarties ir direktyvų vertimuose yra nemažai vertimo klaidų, kurios taip pat nepadeda tinkamai derinti Lietuvos įmonių teisės su EB įmonių teise.

Štai paanalizuokime EB sutarties 48 straipsnio vertimą į lietuvių kalbą. „*Companies or firms*“ į lietuvių kalbą yra verčiama pažodžiui, kaip „bendrovės arba firmos“ [40]. Reikėtų priminti, kad prancūziškasis EB sutarties variantas mini „*Sociétés*“, o vokiškajame vertime vartojamas terminas „*Gesellschaften*“.

Remiantis Firmų vardų įstatymo [41] 2 straipsnio 1 dalimi, „firma“ yra apibrėžiama kaip bet kurios rūšies įmonė, viešoji įstaiga, kredito unija ar kita kredito įstaiga. Remiantis Viešųjų įstaigų įstatymo [42] 2 straipsnio 1 dalimi, viešoji įstaiga tai yra iš dalininkų (savininko) turto įsteigta nepelno organizacija, veikianti socialinėje, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ar kitose panašiose srityse ir viešai teikianti šių sričių paslaugas visuomenės nariams. Vadinas, firmos apibrėžimas apima ir pelno nesiekiančius subjektus, todėl EB sutarties vertimas į lietuvių kalbą, kur vartojama „firmos“ sąvoka, nėra tikslus. Be to, jei firma, remiantis minėtu Firmų vardų įstatymo straipsniu, apima visų rūšių įmones, šalia „firmos“ minėti „bendrovės“ nėra logiška, nes „firmos“ sąvoka apima ir „bendroves“ (žr. taip pat Įmonių įstatymą, kuriame išvardytos įmonių rūšys) [1, 6 str.]. Todėl Lietuvoje bendriausia sąvoka, apibrėžianti komercinę-ūkinę veiklą vykdančius subjektus, yra „įmonės“¹, ir minėta sąvoka turėtų būti vartojama vietoj „bendrovių arba firmų“ sąvokos.

Taip pat pažymėtina, kad nemažai vertimo klaidų yra vadinamuosiuose oficialiuose direktyvų vertimuose: pavyzdžiui, Pirmosios direktyvos 8 straipsnio bei 9 straipsnio 3 dalis išverstos visiškai priešingai. Nemažai klaidų pasitaiko vadinamuosiuose darbinuose variantuose (kurie paprastai nepataisius ar labai nedaug pataisius tampa oficialiaisiais), pavyzdžiui, Tarybos reglamento dėl Europos ekonominių interesų grupių 20 straipsnio 1 dalies 3 pastraipa ir 2 dalis, taip pat 26 straipsnio 2 dalies 2 pastraipa yra klaidingai išverstos.

Taigi apibendrinant norėtųsi palinkėti valstybės institucijose dirbantiems įmonių teisės specialistams sėkmės derinant Lietuvos įmonių teisę su EB įmonių teise, redaguojant EB steigimosi sutarties ir EB įmonių teisės dokumentų vertimus. Primintina, kad Lietuva, tapusi Europos Sąjungos nare, privalės taikyti Europos Sąjungos teisę, todėl būtina suderinti nacionalinę įmonių teisę su EB įmonių teise ne vėliau kaip iki tos dienos, kada Lietuva taps Europos Sąjungos nare.

Išvados

Nacionalinės įmonių teisės aktus galima skirstyti į teisės aktus, kuriuose įtvirtinamos bendros visoms įmonių rūšims veiklos taisyklės, bei teisės aktus, kuriuose įtvirtinamos veiklos taisyklės atskiroms įmonių rūšims. Visus šiuos teisės aktus būtina suderinti su EB įmonių teisės aktais, kurių pagrindiniai – devynios įmonių teisės direktyvos, reglamentuojančios jose nustatytų įmonių rūšių steigimą ir veiklą, ir du reglamentai, įtvirtinantys bendras visoje Europos Sąjungoje įmonių rūšis.

Analizuojant nacionalinės įmonių teisės derinimo su EB įmonių teise pagrindines pro-

¹ Įmonės ir užsienio įmonės sąvokas pateikia Įmonių įstatymo 2 str. // Valstybės žinios. 1990. Nr. 14–395: „Įmonė yra savo firmos vardą turintis ūkinis vienetas, įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka tam tikrai komercinei-ūkinei veiklai. Įmonę sudaro medžiaginių-daiktinių, finansinių ir nematerialių aktyvų, jos teisių ir pareigų kompleksas.“

Įmonė, kaip teisės subjektas (įmonininkas), gali turėti juridinio asmens teises arba veikti kaip fizinis asmuo. Užsienio valstybės įmonė – juridinio asmens teises turinti ar juridinio asmens teisių neturinti įmonė, susivienijimas ar kitokia pelno siekianti organizacija, kurios buveinė yra užsienio valstybėje ir kuri įsteigta ir įregistruota pagal užsienio valstybės įstatymus“.

blemas, pastebima, kad Lietuvos Respublikos įmonių teisė nėra visiškai ir tinkamai suderinta su EB teise. Pagrindiniai nacionalinės ir EB įmonių teisės suderinimo trūkumai klasifikuojami į trūkumus administracinių gebėjimų srityje, nacionalinių teisės aktų nesuderinamumą tarpusavyje ir su *acqui communautaire*, nacionalinės teisės spragas ir EB teisės aktų vertimo klaidas. Visi minėti trūkumai turi būti pašalinti iki Lietuvos narystės Europos Sąjungoje dienos.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas Nr. I–196 // Valstybės žinios. 1990. Nr. 14–395.
2. Įmonių rejestro įstatymas Nr. I–440 // Valstybės žinios. 1990. Nr. 24–599.
3. Buhalterinės apskaitos įstatymas Nr. IX–574 // Valstybės žinios. 2001. Nr. 99–3515.
4. Įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymas Nr. IX–576 // Valstybės žinios. 2001. Nr. 99–3517.
5. Audito įstatymas Nr. VIII–1227 // Valstybės žinios. 1999. Nr. 59–1916; 1999. Nr. 60 (atitaisymas).
6. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas Nr. VIII–1835 // Valstybės žinios. 2000. Nr. 64–1914.
7. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas I–722 // Valstybės žinios. 1994. Nr. 102–2049.
8. Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas Nr. I–164 // Valstybės žinios. 1993. Nr. 20–488.
9. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas Nr. I–676 // Valstybės žinios. 1990. Nr. 31–747.
10. Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymas // Valstybės žinios. 1991. Nr. 13–328; 2001, Nr. 45–1574 (nauja įstatymo redakcija).
11. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas Nr. VIII–1864 // Valstybės žinios. 2000. Nr. 74.
12. Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEC. 1968 OJ L 65.
13. Antroji Tarybos direktyva 77/91/EEC. 1977 OJ L 26.
14. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEC. 1978 OJ L 295.
15. Ketvirtoji Tarybos direktyva 78/660/EEC. 1978 OJ L 222.
16. Šeštoji Tarybos direktyva 82/891/EEC. 1982 OJ L 378.
17. Septintoji Tarybos direktyva 83/349/EEC. 1983 OJ L 193.
18. Aštuntoji Tarybos direktyva 84/253/EEC. 1984 OJ L 126.
19. Vienuoliktoji Tarybos direktyva 89/666/EEC. 1989 OJ L 395.
20. Dvyliktoji Tarybos direktyva 89/667/EEC. 1989 OJ L 395.
21. Tarybos reglamentas 85/2137/EEC „Dėl Europos ekonominių interesų grupių“. 1985 OJ L 199.
22. Tarybos reglamentas „Dėl Europos bendrovės (SE) įstatų (statuto)“ 2157/2001. 2001 OJ L 294.
23. Penktosios Tarybos direktyvos projektas. COM (72) 887, 1972 OJ C131, pataisytas COM (83) 185, 1983 OJ C240; COM (90) 629, 1991 OJ C7; COM (91) 372, 1991 OJ C321.
24. Ši problema Lietuvoje buvo nagrinėta: Jucevičius G., Norberg C. The Tensions of European Integration – Employee Participation Dilemma // Socialiniai mokslai. 1999. Nr. 2(19).
25. Devintosios Tarybos direktyvos projektas, oficialiai nepateiktas. III/1639/84.
26. Įmonių grupių veiklos problemą Lietuvoje analizavo D. Kriaučiūnas, žr. Kriaučiūnas D. Įmonių grupės: reglamentavimas Europos Bendrijos ir Lietuvos teisėje // Teisė. 2001. Nr. 38.
27. Dešimtosios Tarybos direktyvos projektas. 1985 OJ C23/11.
28. Tryliktosios Tarybos direktyvos projektas. 1989 OJ C64/8; 1990 OJ C240/7 (pataisytas projektas).
29. Buvo parengti du Keturioliktosios Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos projektai, oficialiai nepateikti 1997 m. balandžio 22 d. (XV/D2/6002/97) ir 1997 m. lapkričio 11 d. (XV/D2/6002/97–EN REV.2).
30. Plačiau apie šį direktyvos projektą žr. Vėgėlė I. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002.
31. Derybinės pozicijos 5-asis derybinis skyrius „Įmonių teisė“. http://www.urm.lt/data/3/LF212133824_poz05.htm. Tikrinta 2002 m. gruodžio 31 d.
32. Plačiau apie derybinę poziciją žr. Europos Komiteto tinklalapio puslapį <http://www.euro.lt/showitems.php?TopMenuID=2&MenuItemID=9&ItemID=431&LangID=1>. Tikrinta 2002 m. gruodžio 31 d.
33. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 74–2262.

34. **Juridinių** asmenų registro įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 55–1940.
35. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro įstatymo įgyvendinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 8 d. nutarimo Nr. 742 „Dėl žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės įsteigimo“ dalinio pakeitimo // Valstybės žinios. 2001. Nr. 108–3933.
36. **Įmonių** rejestro įstatymo 3, 5, 7, 9 ir 10(1) straipsnių pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002. Nr. 60–2413.
37. Kaip, pavyzdžiui, yra Anglijoje, žr. **Companies Act 1985** (1985 c.6), Part XXIII “Oversea Companies”.
38. **Werlauff E.** Using a Foreign Company for Domestic Activities // *European Business Law Review*. Vol. 10 (July/August 1999), No. 7 & 8.
39. **Gebhard v Consiglio dell’Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano**. C–55/94 1995, ECR I–4165.
40. **Europos Bendrijos** sutarties vertimas į lietuvių kalbą: Europos Sąjunga: Steigimo dokumentų rinktinė / Vert. proj. vadovas G. Vitkus. – Vilnius: Eugrimas, 1998.
41. **Firmų** vardų įstatymas // Valstybės žinios. 1999. Nr. 63–2060.
42. **Viešųjų** įstaigų įstatymas // Valstybės žinios. 1996. Nr. 68–1633.

Harmonisation of Lithuanian Enterprise Law with the Company Law of the European Community

Assoc. Prof. Dr. Ignas Vėgėlė

Law university of Lithuania

SUMMARY

The article analyses Lithuania’s obligation to implement Union’s legislation in the field of enterprise law.

The article classifies the national enterprise law, distinguishing legal acts that provide the general rules applicable to all types of enterprises and the legal acts that provide rules to a specific type of an enterprise. These legal acts are compared to the legal acts of the European Community in the field of company law.

*The main problems of harmonisation of the national enterprise law with the EC company law, providing the examples of unsatisfactory harmonisation are analysed in the second part of the article. The four groups of problems are distinguished, i. e. the deficit of administrative capacity, the conflicting provisions in the different national laws as well as conflicts between the provisions of national and EC law, the lack of national provisions harmonising Lithuania’s legislation with *acquis communautaire* and mistakes in translation of the EC laws.*

The article analyses the establishment of the Register of Legal Persons showing it as an example of the deficit of administrative capacity in the harmonisation of the company law of Lithuania with EC legislation. As of 1 January 2002 the Register of Legal Persons should have started its activities, however, that was delayed for at least one and a half year.

The conflicting provisions of national and EC law as well as those in different national laws is another group of problems of harmonisation. In author’s opinion, recently adopted Civil Code as well as the Law on Companies serves a good example of that. Notwithstanding the legal acts were introduced in the same year, these legal acts contradict each other.

The list of discrepancies is finalised by the examples, showing necessity to introduce national legislation in the fields where such legislation is required by the EC law (for example, introduction of European Economic Interest grouping) and importance of the accurate translation of the EC legislation.

